

Saamelaisen parlamentaarisen neuvoston nuorisokonferenssi ”Dålle • Dolla • Dállå • Dålla • Toll • Tullâ”

Julkilausuma

Nuorisokonferenssi Tråantessa helmikuun 8. päivänä 2017

Julkilausuma esiteltiin saamelaisen parlamentaarisen neuvoston nuorisokonferenssissa ”Dålle • Dolla • Dállå • Dålla • Toll • Tullâ” 8. helmikuuta 2017. Saamelaiskäräjien nuorisoneuvostot Ruotsissa, Norjassa ja Suomessa ovat tehneet esityön julkilausumaan. Ennen konferenssia ja konferenssipäivänä ovat konferenssin osanottajat päässeet esittämään uusia ehdotuksia ja tarkistuksia julkilausumaan. Julkilausuma on saamelaisnuorten työn tulos ja on tarkoitettu saamelaisnuorten hyväksi.

Suomen kielellä:

1. Korostamme, että meillä saamelaisilla alkuperäiskansana, sekä kansallisesta että rajoja ylittävistä perspektiivistä, on oikeus tuntee oma historiamme, elää saamen kansana, ja päättää itse omasta kehityksestämme. Meillä on oikeus taloudelliseen, sosiaaliseen ja kulttuuriseen kehitykseen.
2. Muistutamme, että saamelaiset ovat yksi kansa neljän valtion sisällä eivätkä valtakunnan rajat saa rikkoa meitä kansana. Saamelaisnuorten välistä yhteistyötä tulee turvata ja tarvitsemme yhteisiä tapahtumia ja kohtaamispaikkoja nuorille. Korostamme, että on tärkeää priorisoida saamelaisten ja muiden alkuperäiskansojen välistä yhteistyötä valtioiden rajoista huolimatta.
3. Korostamme, että meillä saamelaisilla on oikeus itseidentifikaatioon. Meillä tulee olla oikeus tulla hyväksytyiksi, sellaisina kuin olemme nyt ja tulevaisuudessa.
4. Olemme sitä mieltä, että saamelaisilla, jotka perinteisesti käyttävät maita ja vesiä, on oikeus niihin. Painotamme, että saamelaiset elinkeinot ovat keskeinen osa kulttuuria. Saamelaisille on erittäin tärkeää päästä käyttämään maita ja vesiä. Esimerkiksi heille, jotka tekevät käsitöitä, metsästävät, kalastavat tai työskentelevät poronhoidon parissa, matkailuelinkeinoissa, saamelaisen ruoan parissa, saamelaisessa muotoilussa, media-alalla, maataloudessa ja eri luontaiselinkeinoissa. Suuri osa saamelaisten kulttuurista ja identiteetistä on sidottu maihin ja vesiin ja saamelaisten omistusoikeus niihin tulee varmistaa. Haluamme suojella maita ja vesiä kilpailevilta luonnonkäyttömuodoilta, kuten kaivoksilta ja tuulimyllyiltä, jotka vahingoittavat sekä kalavesiä että laidunmaita. Viranomaisten ja järjestelmien tulee etsiä tietoa ja taitoa heiltä, jotka elävät saamelaisalueilla ja käyttävät niitä. Kun muut hyödyntävät saamelaiskulttuuria, heidän täytyy tuoda esille oikeita tietoja esim. kodista, poluista ja kulkureiteistä.
5. Poro ei ole vain elinkeino saamelaiskulttuurissa, sillä on myös vahva symbolinen arvo saamelaiselle identiteetille. Kun saamelaisia vihataan ja poroja kidutetaan, niin se vaikuttaa suuresti sekä poromieheen että koko kansaan. Me vaadimme että porojen kiduttaminen pitää

tutkia samalla lailla kuin vihapuheet saamelaisia vastaan, ja pitää löytyä enemmän resursseja tutkia porojen kiduttamisesta ja varastamista.

6. Me olemme sitä mieltä, että viranomaisten tulee innostaa ja vahvistaa mahdollisuuksia työskennellä poronhoidossa, ja erityisesti nuorten poronhoitajien tilanne on otettava huomioon. Pakkoteurastusten ei tule häiritä nuorten poronhoitajien mahdollisuuksia tulla toimeen poronhoidolla.

7. Muistutamme, että jokaisella saamelaisnuorella on oikeus puhua saamen kieltä. Saamen kieltä tulee voida käyttää sekä virallisissa että epävirallisissa yhteyksissä. Kehotamme käyttämään saamen kieltä aina kun se on mahdollista ja muistutamme, että kenelläkään ei ole oikeutta arvostella toisten saamen kieltä. Olemme sitä mieltä, että jokaisella on oikeus puhua omalla tavalla ja murteella. Jokaisella on myös oikeus tulla kunnioitetuksi ja saada tarvittaessa apua. Lapsille ja nuorille pitää antaa mahdollisuus käyttää kieltä esteittä. Saamen kieli tulee priorisoida jokaisessa tarpeellisessa yhteydessä.

8. Muistutamme, että saamelaisnuorilla on oikeus tuoda esille saamelaisuutta ja saamen kieltä myös internetissä ilman pelkoa. Rohkaisemme nuoria käyttämään saamen kieltä sosiaalisissa medioissa ja vaatimaan saamenkielisiä virtuaalisia ympäristöjä. Saamenkieliset virtuaaliset viestintäympäristöt puuttuvat ja saamenkielisiä nuorten keskustelufoorumeja tulisi perustaa. Kehotamme nuoria tuomaan esille rohkeasti saamelaisuuttaan ja käyttämään saamen kieltä myös sosiaalisissa medioissa. Jo olemassa olevat sosiaaliset mediat tulee sovittaa saamenkielisille nuorille. Kehotamme saamelaista mediaa jättämään kolonialistisen ajattelun, esim. ei ole tarve mainita maiden rajoja säätiedotusta kerrottaessa. Meidän kansallamme ei ole valtionrajoja, me elämme ja asumme Saamenmaalla.

9. Vaadimme, että saamelaisnuorilla tulee olla oikeus koulutukseen, joka perustuu saamelaisiin arvoihin ja tarpeisiin. Korostamme, että on tärkeää saada lisää hyviä oppimateriaaleja ja saamenkielistä kirjallisuutta. Vaadimme, että valtaväestön kouluissa opetetaan enenevässä määrin ajankohtaista ja todellista tietoa saamelaisista.

10. Saamelaisnuorilla on oikeus oppia perinnetietoa, esim. käsitöitä, kulttuuria ja mytologiaa. Saamelaislapsilla ja nuorilla tulee olla laillinen oikeus opetukseen esteettisissä ja käytännöllisissä aineissa, mitkä koskettavat perinteiseen saamelaiseen käsityöhön (duodji), musiikkiin ja kulttuuriin. Lain tulee tukea oikeutta saamen kielen opetuksen lisäksi myös kulttuuriperinteeseen.

11. Vaadimme, että saamelaisnuorille tehdään mahdolliseksi opiskella ja oppia perinteisiä taitoja. Perinteiset taidot työkaluista, luonnosta ja työtavoista ovat taitoja, jotka olemme perineet edellisiltä sukupolvilta ja ne ovat saamelaiskulttuurin perusta. Saamelaisilla tulee olla oikeus työskennellä perinteisissä elinkeinoissa kulttuuristen tapojen ja oikeuksien mukaan.

12. Vaadimme, että saamelaisnuorilla tulee olla oikeus oppia perinteisiä pyyntitapoja, esimerkiksi Tenojoella (kulkutus, seisova verkko, patoaminen). Kulttuurisesti tärkeiden taitojen säilyminen tulee turvata tulevaisuutta varten. Muistutamme, että saamelaisilla on oikeus oppia perinteisiä pyyntitapoja, ja nämä tärkeät pyyntitavat eivät saa unohtua valtioiden toimien vuoksi.

13. Olemme sitä mieltä, että on asetettava oikeudellinen suoja plagioimista vastaan koskien duodjia ja perinteistä muotoilua ja kaavoja/malleja. Duodjilla on vahva symbolinen arvo saamelaiselle identiteetille ja kulttuurille. Se on myös tuntomerkki.

14. Vaadimme vakinaista rahoitusta saamen kielipesille ja kielikylvyille. Painotamme, että jokaisella saamelaisella on oikeus käyttää saamen kieltä äidinkielenään. Saamen kieltä pitää saada oppia koulussa joko äidinkielenä tai toisena kielenä. Olemme huolissamme siitä, että saamen kielen vieraan kielen oppimäärä ei ole tarpeeksi saamelaisnuorten kielen ja identiteetin edistämisen kannalta. Painotamme, että saamen kieli ei ole vieras kieli yhdellekään saamelaisnuorelle.

15. Edellytämme, että saamelaisnuorille taataan mahdollisuus palata opintojen jälkeen takaisin Saamenmaalle. Työpaikoille on suuri tarve, ja toisaalta työpaikoista pitää tiedottaa nuorille.

16. Painotamme, että saamelaisilla on oikeus elää saamelaisena saamelaiskulttuurissa ilman minkäänlaista viranomaisten tai yksittäisten ihmisten harjoittamaa rasismia tai syrjintää. Valtion viranomaiset syrjivät, jos saamelaisten mahdollisuudesta käyttää kieltä ja harjoittaa kulttuuria ja elinkeinoja ei huolehdita.

17. Pyydämme valtioita pikimmiten toimeenpanemaan vähintään minimivaatimukset, jotka ovat YK:n alkuperäiskansajulistuksessa, YK:n lastensopimuksen, YK:n kulttuuristen ja poliittisten oikeuksien sopimuksessa ja ILO 169:n alkuperäiskansa-, rotu- ja itsemääräävien valtioiden sopimuksessa. Odotamme, että nämä sopimuksissa ja julistuksissa vahvistettuja oikeuksia kunnioitetaan.

Viittaamme YK:n lastensopimuksen artiklaan 2 kun painotamme, että yhtäkään lasta tai nuorta ei saa syrjiä ulkonäön, rodun, mielipiteiden tai muiden ominaisuuksien perusteella. Pohjoismaisen saamelaissopimuksen oikeustaso ei saa olla alhaisempi kuin kansainvälisellä alkuperäiskansatasolla.

18. Vaadimme, että Ruotsin, Norjan, Suomen ja Venäjän valtiot perustavat saamelaisia hoito- ja terveyskeskuksia, jotka huolehtivat myös tutkimuksista. Parempaan saamenkieliseen terveyden- ja sairaanhoitoon ja tiedottamiseen tarvitaan kansallinen toimintasuunnitelma. Hoitajien on saatava koulutusta saamelaiskulttuurista, jotta he kykenevät antamaan parasta mahdollista hoitoa saamelaisille. On tarve antaa mahdollisuus yksityiseen terveydenhuoltoon poronhoitajille, ammattikalastajille, käsityöläisille ja muille kulttuurin harjoittajille. Vaadimme yhdenvertaista hoitoa saamelaisille – hyvää terveydenhoitoa, kulttuuriosaamista ja kielitaitoa.

19. Painotamme, että lasten ja nuorten fyysistä ja psyykkistä terveydenhoitoa on edistettävä projektein.

20. Kehotamme valtioita edistämään saamelaista urheilua. Urheilu on terveydelle välttämätöntä ja antaa saamelaisnuorille mahdollisuuden ilmentää saamelaista identiteettiään. Urheilulla on aina ollut suuri sosiaalinen merkitys saamelaisessa yhteiskunnassa ja saamelaiset urheilutapahtumat ovat tärkeitä tapaamispaikkoja Saamenmaalla.

21. Olemme sitä mieltä, että saamelaisilla on oikeus tiedonpalautukseen niistä tutkimuksista, jotka koskevat saamelaisia ja heidän elämäänsä. Saamelaisia on kauan tutkittu,

mutta useinkaan saamelaiset eivät ole olleet itse mukana tutkimusryhmässä. Tämän täytyy muuttua. Alkuperäiskansatutkimuksesta on julkaistu eettiset säännöt, jotka tutkijoiden on tunnettava.

22. Vaadimme, että Venäjän nuorten saamelaisten tilanne parannetaan ja että saamelaiskulttuuri pääsee toimimaan ja kehittymään.

23. Me kehotamme valtioita kehittämään mahdollisuuksia kuljettaa ja myydä tavaroita yli rajojen ympäri Saamenmaata. Meillä saamelaisilla on rajat ylittävä perspektiivi ja meidän pitää pystyä toimimaan vaikka valtioiden juridiset järjestelmät ovat erilaisia.

24. Joiku on keskeinen osa saamelaiskulttuuria ja siksi nuorilla tulee olla mahdollisuus oppia joikaamaan, ja heidän tulee päästä esittämään taitojaan pienillä ja isoilla areenoilla.

25. Me painotamme, että on tärkeää estää ja jarruttaa ihmisen aiheuttamaa ilmastonmuutosta. Saamelaisnuoret ovat peloissaan näistä ilmastonmuutoksista mitkä ovat tapahtuneet ja häiritsevät vahvasti tulevaisuutta. Saamelaiseen perinteeseen kuuluu suojella luontoa. Saamelaiset ovat eläneet luonnossa ja luonnosta, ja meillä on vahva tapa siitä, että emme hyödynnä luontoa enemmän kuin tarvitsemme. Me painotamme että on tärkeää edistää kestävää yhteiskuntaa ja vaadimme, että saamelaisten elinkeinot saavat resursseja jotta elinkeinot pärjäävät ja kehittyvät ilmastonmuutoksen huonojen vaikutusten ehkäisemiseksi.